

Nr 49.

Ankom till riksdagens kansli den 17 april 1925 kl. 6 e. m.

Utlåtande i anledning av riksdagens år 1924 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning för tiden 1 juli 1923—30 juni 1924.

(1:a avd.)

Statsutskottet, till vars förberedande behandling ovannämnda revisionsberättelse jämte de i anledning därav från vederbörande ämbetsverk och myndigheter till Kungl. Maj:t avgivna utlåtanden och förklaringar blivit hänvisad, får, efter tagen kännedom av dessa handlingar och inhämtande av de för ärendenas utredning i övrigt erforderliga upplysningar, underställa riksdagens prövning de av revisorerna gjorda framställningar, som ansetts från utskottets sida påkalla yttrande; kommande utskottet därvid att följa den ordning, som i revisionsberättelsen blivit iakttagen.

1:o) Under kungl. hov- och slottsstaterna, § 1, hava revisorerna uttalat sig i fråga om gäldandet av kostnaderna för underhållet av vägar och parker å Djurgården i Stockholm (Del I sid. 4 och 5).

*Underhålls-
kostnaderna
för vägar och
parker å
Djurgården i
Stockholm.*

I samma fråga hava väckts tvenne likalydande motioner, den ena inom första kammaren av herr J. B. Johansson (nr 156) och den andra inom andra kammaren av herr J. D. Norman (nr 144), vilka motioner remitterats till statsutskottet för avgivande av utlåtande.

Utskottet kommer att i samband med yttrande över berörda motioner jämväl upptaga till behandling det av revisorerna under förenämnda paragraf gjorda uttalandet; vilket utskottet velat härmed för riksdagen

anmäla.

2:o) Under försvarsdepartementet, § 6, hava revisorerna upptagit till behandling frågan om tillämpning av föreskrifterna om ersättning under flygtjänstgöring (Del I sid. 9 och 10).

*Ersättning
under flyg-
tjänstgöring.*

-Revisorerna hava i ärendet anfört i huvudsak följande:

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 29 september 1914 gjorde chefen för fortifikationen framställning om beredande av särskild ersättning under flygtjänstgöring åt flygpersonal och föreslog därvid dels att för flygpersonal,

tillhörande armén, utöver vederbörande enligt gällande bestämmelser tillkommande dagtraktamente, ett flygtillägg, beräknat efter 10 kronor för flygmaskinsförare, 8 kronor för spaningsofficerare och 3 kronor för mekanici, allt för dag räknat, måtte få tillsvidare utgå vid all tjänstgöring vid flygskola eller vid andra övningar i och för flygning, *dels ock* att ifrågavarande personal måtte förklaras berättigad till erhållande av flygtillägget från och med flygskolans början år 1914.

Med anledning av nämnda förslag medgav Kungl. Maj:t den 21 november 1914, att av chefen för fortifikationen sålunda föreslagna flygtillägg finge enligt ovan angivna grunder utgå tillsvidare från och med den 2 februari 1914, dock med den inskränkning att, därest uppkommen skada å vid skolan använd materiel eller materielens beskaffenhet i övrigt utgjorde hinder för flygmaskinsförare eller spaningsofficer att deltaga i flygning under en tidsföljd av mer än sju dagar, flygtillägg ej finge till honom utgå för större del av den tid, hindret varat, än nämnda sju dagar.

De av Kungl. Maj:t sålunda fastställda grunderna tillämpas allt fortfarande allenast med en del smärre ändringar. Sålunda äger spaningsofficer numera åtnjuta flygtillägg med samma belopp som flygmaskinsförare.

Genom kungl. brev den 11 juni 1915 hava därjämte meddelats särskilda föreskrifter angående flygtillägg åt befälhavaren för den vid flygkompaniet organiserade spanarskolan.

Den granskning, revisorerna underkastat flygkompaniets räkenskaper, har givit revisorerna anledning något närmare undersöka tillämpningen av ovan nämnda föreskrifter. Revisorerna hava för detta ändamål införskaffat uppgifter rörande av flygkompaniets personal under budgetåret 1923—1924 företagna flygningar. Det har därvid visat sig att åtskilliga vid flygkompaniet tjänstgörande beställningshavare, till vilka flygtillägg utgått, endast vid enstaka tillfällen företagit kortare flygningar, medan flygpersonalen i övrigt i allmänhet företagit flygningar nära nog varje dag under såväl kortare som längre tider.

De nu gällande bestämmelserna om flygtilläggs utgående synas vara så avfattade, att de i visst avseende lätteligen kunna leda till missbruk. Enligt deras nuvarande lydelse kan nämligen en beställningshavare tillförsäkra sig förmåner av flygtillägg genom att företaga flygning endast var åttonde dag. Det förefaller också, som om ifrågavarande bestämmelser vid flygkompaniet i vissa fall utnyttjats på detta sätt i det att personal vid flygkompaniet, vars huvuduppgift därstädes tydligen icke utgjorts av egentlig flygtjänstgöring, berett sig det avsevärda tillskott i avlöningshänseende, som flygtillägget innebär, genom uppfyllande allenast av ovannämnda minimivillkor för flygtilläggs utgående.

Då det torde vara obestridligt, att avsikten med införandet av flygtillägg varit, att bereda den med egentlig flygtjänst aktivt sysselsatta personalen en förbättrad löneställning med hänsyn till de risker, för vilken densamma genom flygningen på ett mera konstant sätt är utsatt, finna revisorerna önskvärt, att berörda bestämmelser omarbetas därhän, att de utesluta flygtilläggs utgående till personal, som icke aktivt fullgör flygtjänst.

Med anledning av vad revisorerna anfört, har arméförvaltningens civila departement avgivit infortrat yttrande (Del III sid. 6—8). I nämnda yttranden har departementet, bland annat, framhållit, att försvarsväsendets lönenämnd i skrivelse till Kungl. Maj:t den 15 juli 1922 angående ett av

1918 års militära lönesakkunniga framlagt förslag rörande särskild ersättning under flygtjänstgöring, erinrat om ett av 1917 års riksdag i skrivelse nr 148 gjort uttalande därom, att frågan om grunderna för beräkning av olycksfallsersättning till flygpersonalen vid marinen borde föreligga i utrett skick, innan riksdagen fattade ståndpunkt i fråga om flygpersonalens förmåner under flygtjänstgöring. Då härtill enligt lönenämndens mening komme, att någon mera definitiv reglering av flygpersonalens avlöningsförhållanden icke kunde äga rum, förrän flygvapnet erhållit en fastare organisation och med hänsyn jämväl till den då pågående utredningen om ändrad organisation av vårt försvarsväsende i dess helhet, hade lönenämnden funnit det lämpligast, att med utfärdande av ändrade bestämmelser i förevarande hänseende fortfarande finge tills vidare anstå, och att alltså de då gällande föreskrifterna rörande flygtillägg finge tills vidare tillämpas.

Departementet har vidare anfört att i anledning av vad lönenämnden sålunda hemställt, Kungl. Maj:t genom beslut den 15 augusti 1921 uppdragit åt 1921 års pensionskommitté, att, i samband med fullgörandet av kommittén förut lämnat uppdrag rörande omläggning av den militära pensioneringen, verkställa utredning och avgiva förslag rörande de särskilda förmåner, som böra tillkomma dels under flygtjänstgöring skadad personal vid försvarsväsendet efter avgång från tjänsten, dels ock i samband med flygtjänstgöring omkommen sådan personals efterlevande.

Den sålunda till 1921 års pensionskommitté remitterade frågan vore fortfarande på kommitténs prövning beroende, och, vad beträffar lönesakkunnigas förslag till ändrade bestämmelser rörande särskild ersättning under flygtjänstgöring, hade detsamma hittills icke föranlett någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd.

För sin del uttalade departementet den mening, att ett genomförande av lönesakkunnigas förslag syntes vara ägnat att väsentligen undanröja de av revisorerna påtalade oegentligheterna vid tillämpningen av nu gällande bestämmelser samt tillgodose önskemålet därom, att flygtillägg icke kunde komma annan personal till godo än den, som vore aktivt sysselsatt med flygning.

Vad revisorerna i förevarande fråga anfört, synes utskottet giva vid handen att nu gällande föreskrifter beträffande ersättning under flygtjänstgöring snarast möjligt böra omarbetas, varvid särskilt lärers böra uppmärksammas att de av revisorerna anmärkta missförhållandena för framtiden undanröjas. Emellertid framgår av den avgivna förklaringen att utredning i hithörande frågor pågår och fortskridit så långt, att nya föreskrifter kunna väntas i en nära framtid. Med hänsyn härtill och då utskottet anser sig kunna förutsätta att, intill dess sådana föreskrifter meddelats, åtgärder vidtagas av vederbörande myndigheter för förhindrande av de av revisorerna omförmälda oegentligheterna vid till-

*Utskottets
yttrande.*

lämpningen av nuvarande bestämmelser, har utskottet allenast velat vad sålunda förekommit för riksdagen

omförmåla.

*Iakttagelser
beträffande
upphand-
lingen för
arméns behov*

3:o) Under försvarsdepartementet, § 8, hava revisorerna omförmålt vissa beträffande upphandlingen för arméns behov gjorda iakttagelser (Del I sid. 11—15).

I samband härmed har utskottet upptagit till behandling den under punkt 4:o i utskottets närmast föregående utlåtande omnämnda frågan om vissa leveranser för arméns räkning.

Beträffande denna fråga hava revisorerna (se revisionsberättelsen för tiden 1 januari—30 juni 1923 (Del I sid. 25—27) bland annat omförmålt, att de verkställt vissa undersökningar, rörande leveranser av skodon för arméns räkning samt härom gjort följande uttalande:

De iakttagelser, som revisorerna gjort i fråga om beskaffenheten av skodon, som för arméns räkning anskaffats genom central upphandling, hava givit revisorerna anledning ifrågasätta, huruvida icke tillverkning av skodon bör ske vid fångvården och truppförbandens verkstäder i större utsträckning än vad hittills ägt rum. Efter vad revisorerna hava sig bekant, har emellertid intendentsdepartementet i flera fall avslagit från truppförbanden gjorda framställningar om rätt att tillgodose en del av sitt behov av skodon genom tillverkning vid egna verkstäder. Visserligen torde en dylik tillverkning i regel medföra en förhöjning av tillverkningskostnaderna, men detta lär mer än väl komma att uppvägas genom den betydande kvalitetsvinst, som härav blir följden.

Vidare vilja revisorerna framhålla, att de ifrågavarande, av enskilda firmor tillverkade skodonens mindre goda beskaffenhet synes giva fog för antagandet att den från arméförvaltningens sida å tillverkningen utövade kontrollen och besiktningen av skodoveranserna icke varit tillräckligt effektiv. I detta sammanhang anse sig revisorerna böra erinra om de erfarenheter i berörda avseende, som gjorts av näst föregående års revisorer (Del I § 12 sid. 23) och vilka genom nu gjorda iakttagelser synas hava vunnit ytterligare bekräftelse.

Med anledning av detta revisorernas uttalande har förklaring avgivits av arméförvaltningens intendentsdepartement, som i ärendet infordrat yttrande från översten C. A. Ryrberg, vilken tjänstgjort såsom besiktningsman vid vissa skodonsleveranser, ett par truppförband m. fl. (Del III, sid. 15—36.)

Under här närmast förevarande, ovan angivna paragraf av revisionsberättelsen för budgetåret 1923—1924 hava revisorerna, efter att hava i korthet redogjort för tillkomsten att det nu, vid armén tillämpade upphandlingssystemet, anfört följande:

Det synes revisorerna icke nödvändigt att här närmare utveckla de fördelar, som otvivelaktigt i vissa avseenden äro förknippade med den genom-

förda centralisationen av upphandlingen för arméns räkning, och vilka kommit till synes genom åtskilliga besparingar i utgifterna för armén. Revisorerna hava emellertid å andra sidan funnit, att det nya upphandlingssystemet, sådant detsamma vid armén tillämpas, jämväl är förbundet med vissa nackdelar av allvarlig art.

Såsom en sådan nackdel må först framhållas, att genom att en upphandling sker centralt de brister, som till äventyrs vidlåda en viss persedelmodell, vilken ligger till grund för upphandlingen, göra sig gällande vid samtliga truppförband. Genom att distributionen av persedlar i huvudsak sker efter en för alla truppförband lika norm komma vidare de speciella behov, som kunna förefinnas vid vissa förband, i avseende å persedlarnas storlek m. m., icke att vinna erforderligt beaktande.

Därjämte försvarar det centrala upphandlingssystemet, sådant det nu tillämpas, anpassningen av de särskilda modellerna för intendenturmateriel och persedlar efter klimatiska förhållanden och befolkningens vanor inom olika delar av landet. Olägenheterna härav hava, enligt vad revisorerna funnit, särskilt starkt framträtt i fråga om arméns marschskodon, beträffande vilka för varje upphandling en enhetsmodell fastställts.

I sitt den 21 januari 1921 avgivna betänkande angående ökad centralisering vid upphandling för statens räkning hava ovannämnda sakkunniga framhållit, att för en väl ordnad upphandling kräves ett noggrant aktgivande på marknadsläget jämte alla dess på prisbildningen inverkan faktorer, samt att en central upphandlingsmyndighet borde sörja för icke allenast att inköp företagas å härför lämpliga tider och med undvikande av den schablon, som ofta gjorde sig gällande, utan ock att varukvantiteterna fixerades med hänsyn till rådande marknadsläge. Revisorerna hava icke kunnat undgå att finna att då fråga varit om särskilt vissa proviantartiklar de synpunkter, åt vilka de sakkunniga givit uttryck, icke tillräckligt beaktats. Exempelvis kan nämnas, att i slutet av februari månad år 1924 från större spannmålshandlande inköpts ett betydande parti havre att levereras under våren samma år. Uppköpet har skett på en tidpunkt, då vederbörande producenter tydligen icke varit i tillfälle att deltaga i konkurrensen om leveransen. Revisorerna hava lagt märke till, att i ett flertal fall uppköp för arméns behov skett under liknande förhållanden. Vad revisorerna sålunda iakttagit giver anledning att, i anslutning till vissa i riksdagens ovannämnda skrivelse uttalade önskemål, beträffande arméns upphandling ifrågasätta, huruvida icke det måste anses vara med statsverkets fördel förenligt om i en eller annan form ökad sakkunskap från det allmänna affärslivet tillfördes arméförvaltningen.

Jämväl i ett annat avseende hava revisorerna uppmärksammat en mera allmänt framträdande brist i den nuvarande organisationen av upphandlingen. Då staten på olika områden bedriver industriell verksamhet i större omfattning, lär det få anses självklart, att vederbörande myndigheter böra samarbeta för att denna verksamhet må kunna lämna det för staten bästa resultatet i ekonomiskt hänseende. Så synes emellertid i åtskilliga fall icke hava skett. Revisorerna hava sålunda erfärut, att marinens beklädnadsverkstad, vilken jämväl omfattar tillverkning av skodon, nödgats avskeda en del av sin för skodonstillverkningen anställda personal, när densamma icke kunnat sysselsättas med arbeten allenast för marinens räkning. Samtidigt som detta skett har emellertid arméförvaltningen hos enskilda leverantörer placerat vissa beställningar av skodon, vilka kunnat vid beklädnadsverkstaden tillverkas med fördel för

statsverket. Revisorerna anse sig i detta sammanhang böra bringa i erinran vad statsutskottet och riksdagen år 1917 uttalat vid behandlingen av frågan om anläggandet av en central beklädnadsverkstad för marinen. Därvid uttalades nämligen önskvärdheten av att, då möjlighet syntes föreligga att i nämnda verkstad tillverka skodon för tillgodoseende av jämväl andra statens behov än marinens, anläggningen utnyttjades i största möjliga utsträckning. Av det ovan sagda synes revisorerna framgå, att åtgärder böra vidtagas för åvägabringande av ett fast ordnat samarbete mellan arméns och marinens myndigheter, då genom ett utnyttjande av marinens verkstad även för arméns behov statens intressen torde bli bäst tillgodosedda i enlighet med de av riksdagen lämnade direktiven.

Slutligen hava revisorerna icke kunnat underlåta att påpeka, att det arméförvaltningen lämnade medgivandet, att i vissa fall låta verkställa upphandling under hand, vid några tillfällen begagnats utan att tillräckliga skäl för tillämpning av en dylik undantagsbestämmelse förelegat. Detta synes revisorerna exempelvis hava varit fallet i fråga om tillverkningen av vissa försöksskodon. Därest över huvud taget en upphandling av dessa skodon skolat ske, utan infordrande av anbud, synes tillverkningen härav hava bort ske vid statens egen skomakeriverkstad i Karlskrona.

För arméns och marinens del hava under de senaste åren verkställts mycket omfattande försök med olika slag av materiel och persedlar. I allmänhet hava dessa försök utförts med anlitandet av särskilda å extra stat anvisade anslag, som av riksdagen för ifrågavarande ändamål ställts till förfogande. Så har emellertid icke skett beträffande utförandet av försöken med intendenturmateriel och beklädnadspersedlar, för vilka kostnaderna i allmänhet bestritts av vederbörliga ordinarie underhållsanslag. I den mån ett fortsättande av sistberörda försök anses erforderligt, torde enligt revisorernas mening frågan om beredande av medel för ändamålet böra underställas riksdagens prövning.

Såsom ovan nämnts hava riksdagens revisorer i sina senaste avgivna berättelser yttrat sig rörande vissa spörsmål i fråga om leveranser till armén. Därvid hava revisorerna särskilt fäst uppmärksamheten vid åtskilliga bristfälligheter, som vidlåda vissa partier av arméns marschskodon och stövlar. I fråga om marschskodonen har framhållits, att revisorerna vid besök å ett par i Stockholm förlagda truppförband konstaterat, att skodonen i fråga voro av mindre god beskaffenhet samt att de efter kort tids användning varit kassabla. I sin senaste avgivna berättelse meddelade revisorerna, att de erfarit att den främsta orsaken till skodonens bristande hållbarhet varit dels lädrets dåliga beskaffenhet, dels ock att å skodonen köttssidan av lädret vänts utåt, varigenom efter kort tids användning lädret blivit skört och spruckit sönder.

Revisorerna hava även vid sina under hösten företagna besök hos flera truppförband i mellersta Sverige ägnat frågan om marschskodonens beskaffenhet sin uppmärksamhet. De härunder gjorda iakttagelserna och vad revisorerna ytterligare av vederbörande truppbefäl inhämtat bestyrka de uttalanden, revisorerna gjort med anledning av de under sommaren företagna besöken vid vissa truppförband i Stockholm. De under de senaste åren genom arméförvaltningens försorg levererade skodonen av s. k. vaxläder hava sålunda icke ansetts fylla de krav, som i fråga om hållbarhet måste ställas på arméns marschskodon. Däremot har den i arméför-

valtningen utexperimenterade formen på marschskodonen vunnit allmänt gillande.

Här nedan lämnas en sammanställning av de leveranser utav skodon och stövlar, som under loppet av tre år skett för tillgodoseende av arméns behov.

Upphandling beslutad	L e v e r a n t ö r	Marsch- skodon antal par	Läger- skodon antal par	Rid- stövlar antal par
1921 okt. 14	A. G. Andersson, Kumla.....	12,000	—	—
1922 april 28	Eslövs skofabriks A.-B.	1,400	—	—
1922 sept. 6	Kungl. fängvårdsstyrelsen	4,000	4,000	—
1922 » 29	Malmö läderfabriks A.-B.	5,000	5,000	—
1922 nov. 18	A. G. Andersson, Kumla.....	30,000	30,000	—
1922 dec. 8	Marinens centrala beklädnadsverkstad.....	—	10,000	—
1923 juni 12	Eslövs skofabriks A.-B.	—	—	4,000
1923 okt. 9	D:o	—	300	—
1923 mars 2	D:o	—	—	400
1923 okt. 30	Marinens centrala beklädnadsverkstad.....	—	5,000	—
1923 dec. 7	Kungl. fängvårdsstyrelsen	500	—	—
1924 febr. 29	D:o	3,500	—	—
1924 » 22	Eslövs skofabriks A.-B.	700	—	—
1924 aug. 22	D:o	8,000	—	—
1924 » 22	A.-B. skofabriken Svecia, Örebro	4,000	—	—
Summa		69,100	54,300	4,400

Enligt vad revisorerna från arméförvaltningen inhämtat avse samtliga nämnda leveranser av marschskodon s. k. vaxläderskor. Emellertid pågå allt fortfarande försök i större skala för utrönande av dessa skodons lämplighet för armén och har så sent som den 22 februari 1924 avtal träffats rörande leverans av 700 par skodon, avsedda uteslutande för fullföljande av dessa försök.

Revisorerna vilja med anledning av vad sålunda förekommit framhålla det egendomliga förhållandet, att arméförvaltningen, medan ännu omfattande försök pågå för utredande av det lämpligaste lädret för arméns marschskodon, låter upphandla skodon av s. k. vaxläder. Då omdömena om detta läder varit synnerligen olika och mycket bestämda uttalanden från åtskilliga truppförband givit vid handen att lädret i fråga icke vore tillfredsställande, synes det riktiga tillvägagångssättet hava bort vara att under försökstiden upphandla skodon utav förut vid armén använt läderslag. De av arméförvaltningen i detta hänseende vidtagna åtgärderna synas revisorerna hava varit av den anmärkningsvärda beskaffenhet att de ansett sig böra för riksdagen omförmåla vad sålunda förekommit.

Vid denna paragraf av revisionsberättelsen har reservation avgivits av herrar *J. Pålsson* och *A. O. Frändén*, vilka ansett att viss del av uttalandet bort utgå. (Del I, sid. 140.)

Förklaring med anledning av revisorernas senast gjorda uttalande har avgivits av arméförvaltningens intendentsdepartement (Del III, sid. 18—38), av vilken förklaring bland annat framgår, att frågan om det ur alla synpunkter för arméns vidkommande lämpligaste lädret till arméns marsch-

skodon ännu icke vore slutgiltigt utredd, även om man av erfarenheter från utlandet samt in- och utländska fackmäns uttalanden, enligt vad departementet framhållit, borde kunna hava anledning antaga, att vaxlädret slutligen skulle visa sig mest ändamålsenligt.

*Utskottets
yttrande.*

Under erinran om att 1917 års riksdag framhållit önskvärdheten av att den då beslutade centrala beklädnadsverkstaden för marinen utnyttjades i största möjliga utsträckning, särskilt enär möjlighet föreläge att i nämnda verkstad tillverka skodon för tillgodoseende av jämväl andra statens behov än marinens, har utskottet, som i likhet med revisorerna anse, att ett utnyttjande av marinens verkstad även för arméns behov måste anses ligga i statens intresse, velat uttala sig för att åtgärder vidtagas för avvägbringande i detta syfte av ett fast ordnat samarbete mellan arméns och marinens myndigheter. Enligt utskottets mening måste det nämligen betecknas såsom misshushållning att, sedan man först med avsevärda kostnader anlagt en beklädnadsverkstad med skofabrik, icke utnyttja denna fabrik för statens räkning. Det ifrågasatta samarbetet synes emellertid icke böra avse allenast nu förevarande fall, utan samtliga för försvarets räkning anlagda verkstäder och fabriker.

Revisorerna hava vidare påtalat de av arméförvaltningens intendentsdepartement vidtagna åtgärderna att, medan ännu försök pågå för utredande av frågan om det lämpligaste lädret för arméns marschskodon, låta upphandla omkring 70,000 par sådana skodon av ett, enligt vad departementet självt vitsordat, icke för armébruk tillräckligt prövat läderslag. Utskottet måste i likhet med revisorerna finna detta förfaringssätt vara av anmärkningsvärd beskaffenhet och det synes utskottet vara nödvändigt att med anledning av vad sålunda förekommit åtgärder vidtagas för att, intill dess pågående försök avslutats och resulterat i utexperimenterandet av ett nytt slag av läder för arméns marschskodon, vid upphandlingen av dylika skodon för armén endast sådant slag av läder, som tidigare prövats och befunnits för armébruk lämpligt, må komma till användning. Därest det av intendentsdepartementet tillämpade förfaringssättet finge allt framgent äga rum samt försöken icke gäve avsett resultat, kunde nämligen den situationen småningom inträffa, att de i arméns förråd befintliga marschskodonen icke kunde anses vara av fullgod och ändamålsenlig beskaffenhet.

Beträffande slutligen den av revisorerna väckta frågan, att medel för försöksverksamhetens bedrivande i avseende å intendenturmaterial borde särskilt anvisas och således icke vederbörliga ordinarie underhållsanslag, som i allmänhet hittills tagits i anspråk för försöken, disponeras för detta ändamål, vill utskottet framhålla det önskemålet, att denna försöksverksamhet måtte åtminstone i så måtto regleras att, då beräkningarna av underhållsanslagen av Kungl. Maj:t föreläggas riksdagen, ett maximibelopp måtte för varje budgetår angivas för försökskostnaders bestridande. Härigenom skulle riksdagen erhålla kännedom om försöksverksamhetens om-

fattning och bliva satt i tillfälle att ingå i närmare prövning av densamma.

I anslutning till vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga erforderliga åtgärder *dels* för avvägbringande av ett fast ordnat samarbete mellan arméns och marinens intendentur i syfte att utnyttja för försvarets räkning upprättade verkstäder och fabriker på ändamålsenligaste sätt;

dels ock för att, i avbidan på resultatet av pågående försök med nytt slag av läder för arméns marschskodon, endast må upphandlas dylika skodon av sådant läder, som tidigare prövats och befunnits vara lämpligt.

4:o) Under försvarsdepartementet, § 12, hava revisorerna lämnat en redogörelse för den nuvarande användningen av hyres- och arrendemedel vid marinen samt i anslutning till vad revisorerna uttalat i fråga om redovisningen av lantförsvarets arrende-, jordskylds- och tomtöresmedel ifrågasatt en förändring av redovisningssättet för hyres- och arrendemedel vid marinen (Del I sid. 16 och 17).

Redovisningen av hyres- och arrendemedel vid marinen.

Revisorerna hava sålunda anført, att de vid av dem verkställd granskning av marinförvaltningens räkenskaper funnit vissa missförhållanden i redovisningshänseende föreligga. Sålunda upptoges inflytande hyresmedel från bostadslägenheter för marinens personal å nämnda konto. Kontots behållning fonderades årligen, varigenom densamma undandrog statsregleringen. Underhållskostnaderna för flertalet av dessa lägenheter utginge emellertid, enligt vad som framginge av arbetsplanerna för flottans varv m. m., från anslaget till flottans nybyggnad och underhåll. Behållningen å kontot »Hyror och arrendemedel» disponerades, på sätt framginge av en i berättelsen intagen specifikation till en del för sådana ändamål, vilka eljest tillgodosåges med särskilda riksstatsanslag.

Revisorerna ansåge att inflytande hyres- och arrendemedel för marinens vidkommande borde tillgodoföras ordinarie reservationsanslaget till flottans nybyggnad och underhåll, respektive anslaget till befästningar, kustartilleriets kaserner m. m. Samtidigt omnämnde revisorerna, att genom kungl. brev den 30 maj 1924 i avseende å redovisningen från och med den 1 juli 1924 av hyror från det s. k. bostadsområdet Göta Lejon i Karlskrona redan meddelats vissa föreskrifter i det av revisorerna angivna syftet.

Förklaring i ämnet har avgivits av marinförvaltningen (Del III sid. 39—42).

Utskottets yt-
rande.

Beträffande redovisningen av nu till marinens hyres- och arrendemedel ingående inkomster och därifrån bestridda utgifter synes enligt utskottets mening böra gälla i huvudsak detsamma, som av utskottet ifrågasatts beträffande lantförsvarets arrende-, jordskylds- och tomtöresmedel (jfr statsutskottets utlåtande nr 48, punkt 1:o). Utskottet anser sig därför jämväl i fråga om marinens hyres- och arrendemedel, den för Gustafsviks örlogsdepå bildade fonden däri inbegripen, böra föreslå den förändringen i det nuvarande redovisningssättet, att inkomster och utgifter för dessa medel från och med budgetåret 1926—1927 komma att redovisas å riksstaten.

Rörande dispositionen av den kapitalbehållning, som hyres- och arrendemedlen kunna komma att utvisa vid den tidpunkt, då en övergång sker till det av utskottet förordade redovisningssättet, är utskottet icke berett att nu framlägga något förslag. Sedan närmare utredning härom verkställts, torde riksdagen böra bliva satt i tillfälle att häröver yttra sig.

I anslutning till vad utskottet sålunda anfört får utskottet hemställa,

att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t an-
hålla, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om sådan
förändring av det nuvarande redovisningssättet be-
träffande hyres- och arrendemedel vid marinen, att
inkomster och utgifter för dessa medel från och med
budgetåret 1926—1927 redovisas i riksstaten.

Redovis-
ningen av
förskott hos
marinförvalt-
ningen.

5:o) Under försvarsdepartementet, § 13, hava revisorerna berört frågan om redovisningen av hos marinförvaltningen utlämnade förskott (Del I sid. 19 och 20).

Revisorerna hava lämnat följande redogörelse för redovisningen av sådana förskott:

Vid granskningen av marinförvaltningens räkenskaper har det väckt revisorernas uppmärksamhet, att förskott, som för olika ändamål av ämbetsverket utlämnats, i allmänhet redovisats först mycket lång tid efter det de kostnader bestritts, som förskotten avsett att täcka.

Med anledning härav hava revisorerna från marinförvaltningen under hand införskaffat specificerad uppgift å den 30 juni 1924 utestående, icke slutligt redovisade förskott, av vilken uppgift framgår, att vid nämnda tidpunkt utestode förskott

för resor och flyttningar å tillhoppa	kronor	28,050: —
» utförande av vissa anbefallda arbeten å tillhoppa	»	17,273: 98
» för revidering av positionskartan över Vaxholms fäst- ning å tillhoppa	»	95,000: —

eller till ett sammanlagt belopp av kronor 140,323: 98

Av ovannämnda förskott hava revisorerna särskilt fäst sig vid dem, som utlämnats för resor och flyttningar. I gällande resereglemente stadgas, att förskott för resor må kunna utlämnas med lämpligt belopp. Beträffande dylika av marinförvaltningen utlämnade förskott har ämbetsverket i regel

föreskrivit att desamma skola redovisas senast åtta dagar efter slutad förrättning. Vid längre resor, särskilt utlandsresor, har dock längre redovisningstid pläгат av marinförvaltningen medgivats. Förskott för flyttningar rekvideras och utbetalas i enlighet med bestämmelserna i kungl. kungörelsen den 31 december 1921 (831), däri stadgas, att marinförvaltningen äger omedelbart före flyttnings verkställande medgiva utlämnande av lämpligt förskott för flyttningskostnadernas bestridande. Härvid äligger det vederbörande, att snarast möjligt efter flyttnings verkställande och senast inom en månad efter förskottets lyftande redovisa detsamma.

Av den från marinförvaltningen införskaffade uppgiften framgår, att under mer än ett och ett halft år utestått förskott för resor och förflyttningar å tillhopa 5,500 kronor. Under augusti, respektive oktober månader år 1923 har till en i marinförvaltningen tjänstgörande beställningshavare utlämnats förskott å tillhopa 1,500 kronor för resor, vilka företagits olika dagar under tiden från och med den 18 augusti till och med den 7 november 1923. Berörda förskott hava emellertid redovisats först den 27 oktober 1924, eller sedan revisorerna av marinförvaltningen begärt ovannämnda uppgift. Vidare har med anledning av förestående flyttning till en beställningshavare vid flottan den 25 september 1923 utlämnats förskott å 1,200 kronor, vilket förskott först den 2 oktober 1924 blivit redovisat genom beloppets inbetalande, enär någon flyttning icke kommit att verkställas.

För att återfå ej redovisade delar av utlämnade förskott synes marinförvaltningen, enligt vad anteckningar å den lämnade uppgiften utvisa, i ett par fall anse sig nödsakad innehålla viss del av vederbörandes avlöning.

I ett mycket stort antal fall hava de utlämnade förskotten överstigit de belopp, vartill kostnaderna för resan eller flyttningen i verkligheten uppgått. Räkenskaperna utvisa sålunda att av förskotten ofta ända till en tredjedel måst återbetalas vid den slutliga redovisningen.

I anslutning till den lämnade redogörelsen hava revisorerna gjort följande uttalande i frågan:

Det sätt, på vilket marinförvaltningen handhaft utlämnandet och övervakat redovisningen av förskott synes revisorerna giva anledning till allvarliga erinringar.

Först och främst må framhållas, att utlämnandet av förskott i allmänhet icke synes hava föregåtts av en tillräckligt noggrann prövning av det föreliggande förskottsbehovet, vilket haft till följd att de utlämnade förskotten i regel överstigit förskottstagarens verkliga utgifter. Revisorerna vilja erinra om, att såsom en vedertagen princip vid förskottsutbetalning eljest gäller, att förskottet bestämmes till ett belopp något understigande den beräknade kostnaden. Det av marinförvaltningen tillämpade förfaringssättet torde i sin mån hava försvärat möjligheten att erhålla redovisning inom föreskriven tid.

I fråga om redovisningarnas fullgörande synes stor slapphet hava ådagalagts vid kontrollen å att dessa skett inom de stadgade tiderna. Efterlåtenheten härutinnan har gått så långt, att man kan såsom rena undantagsfall beteckna de tillfällen, då erhållet förskott redovisats inom den bestämda tidsfristen.

Vad särskilt beträffar de belopp, å tillhopa 95,000 kronor, som till generalstabens kassaförvaltning i olika poster under år 1920 utlämnats för verkställande av arbetena med revidering av positionskartan över Vaxholms fästning, har utanordnandet av medel skett i form av förskott och icke såsom leverering, ett tillvägagångssätt, som torde få anses icke stå i god överensstämmelse med gällande förvaltningsprinciper. Då emellertid utanordnandet av

medlen givits karaktären av förskott, hade givetvis marinförvaltningen bort avfordra vederbörande redovisning för desamma. Så har dock icke skett. Härigenom har det blivit möjligt att en del av de förskotterade medlen kunnat av generalstabens kassaförvaltare förskingras.

Vad sålunda förekommit hava revisorerna ansett vara av den anmärkningsvärda beskaffenhet att revisorerna velat bringa detsamma till riksdagens kännedom.

På grund av vad revisorerna anfört har förklaring avgivits av marinförvaltningen (Del. III sid. 42—44), som bland annat framhållit, att innan den stora vägen, innebärande anmälan till marinförvaltningen om uraktlåten redovisning, anlitats, påminnelser från ämbetsverkets bokslutskontor tillställts vederbörande, vilka påminnelser i flertalet fall lämnat resultat. När redovisning, oaktat dylika påminnelser, uteblivit, hade anmälan skett till marinförvaltningen, som vidtagit med hänsyn till förhållandena lämplig åtgärd, därvid understundom måst tillgripas den utvägen att låta innehålla resterande belopp å vederbörandes avlöning. Man borde emellertid enligt marinförvaltningens mening icke bortse ifrån, att i flertalet fall funnes omständigheter, som fullt motiverade uppskjutande av redovisningsavgivande. Såsom sådan kunde särskilt framhållas tätt på varandra följande nya uppdrag, sjökommenderingar m. m. Vid flyttningsförskottens redovisande hade det också många gånger visat sig svårt för förskottstagare att återbetala belopp, som hänfört sig till i redovisningen upptagna poster, vilka ämbetsverket ansett icke kunna författningsenligt utgå. Många av dessa fall hade dragits under Kungl. Maj:ts i regeringsrätten prövning.

*Utskottet
yttrande.*

Även om, såsom marinförvaltningen i sin förklaring framhållit, en försenad redovisning av förskott kunnat i vissa fall ursäktas med att den beställningshavare, som erhållit förskottet, haft svårighet att fullgöra redovisningen på grund av tjänstgöring å annan ort eller sjökommendering, kan utskottet dock icke undgå att finna att revisorerna haft fog för sin mot marinförvaltningen riktade anmärkning. Det har heller icke av marinförvaltningen bestritts, att den fastställda tiden för redovisningen av utlämnade förskott i åtskilliga fall icke blivit iakttagen. Under alla förhållanden synes den långa tid — i ett par fall uppgående till ett år —, som vissa förskott utestått oredovisade, enligt utskottets mening utgöra ett ofrånkomligt vittnesbörd om att marinförvaltningen icke på ett i allo tillfredsställande sätt handhaft kontrollen i avseende å förskotten.

Då emellertid marinförvaltningen genom den av revisorerna gjorda anmärkningen fått sin uppmärksamhet fäst å vikten att för framtiden utöva en effektiv kontroll över förskottsväsendet inom ämbetsverket, har utskottet icke ansett sig nu behöva påkalla särskild åtgärd i anledning av nämnda anmärkning. Utskottet har därför allenast funnit sig böra vad i ärendet förekommit för riksdagen

omförmåla.

6:o) Under socialdepartementet, § 21, hava revisorerna lämnat följande redogörelse för det förfaringssätt beträffande debitering av ersättning för utförda uppdrag som tillämpats av de hos länsstyrelsen i Stockholms län anställda kommissionärerna (Del I sid. 31 och 32):

Debitering av kommissionärsarvode vid länsstyrelsen i Stockholms län.

I § 6 av kungl. kungörelsen den 28 maj 1886 angående anställande av kommissionärer hos statsdepartement och vissa ämbetsverk m. fl. myndigheter stadgas beträffande beräkningen av kommissionärsarvode följande:

»Kommissionär äger i arvode åtnjuta:

för handlingars ingivande	75 öre
för uttagande och översändande av beslut, diariebevis eller andra handlingar	75 öre
för meddelande av underrättelse om dag, då beslut efter anslag utfärdas, eller annat meddelande	75 öre
dock att, där uppdrag att ingiva handlingar även avser uttagande och översändande av diariebevis om deras ingivande, arvodel för dessa åtgärder tillsammans utgår med 1 krona.	

Kommissionär är berättigad att förskottsvis utbekomma stadgat arvode jämte ersättning för stämpel, papper, lösen, porto och rekommendationsavgift; vare dock skyldig att, om insänt belopp ej uppgår till vad han sålunda har rätt att fordra, därom skyndsamt underrätta den, som anlitat honom.»

Av de diarier, som förts av de hos länsstyrelsen i Stockholms län anställda två kommissionärerna hava revisorerna funnit, att utöver det särskilda kommissionärsarvodet, i allmänhet debiterats ersättning med ett belopp av fem eller sex kronor för uppsättande av ansökning i det till kommissionären överlämnade ärendet ävensom ett fixt belopp av en krona för »postporto och remissarvode». Länsstyrelsens resolutioner och beslut översändas i allmänhet till vederbörande mot postförskott, varvid, förutom stämpel och lösen, uttagas samtliga av kommissionären debiterade övriga kostnader. Huru relativt avsevärda de belopp äro, som av vederbörande kommissionär utkrävas framgår av följande exempel.

För bestyret med ärenden, avseende det ena tillstånd för en person att utöva yrkesmässig automobiltrafik för personbefordran och det andra medgivande för samma person att tjänstgöra såsom förare vid denna trafik, har debiterats, oavsett stämpel och lösen å tillhopa 20 kronor, ytterligare 17 kronor i ersättning till kommissionären, inklusive kostnad för postporto.

För bestyret med uppsättande av ansökning och översändande av en resolution angående godkännande av en personautomobil i yrkesmässig trafik har debiterats, förutom ersättning för utlägg för stämpel med 6 kronor, särskilt arvode med 8 kronor 50 öre, inklusive gottgörelse för portokostnad. Ifrågavarande ansökning, för vilkens uppsättande debiterats sex kronor, är av följande lydelse:

»Till Kungl. Maj:ts befallningshavande i Stockholms län.

Härmed får jag vördsamt anhålla om godkännande av personautomobilen B. 3059 i den yrkesmässiga automobiltrafik, jag genom resolution den 20 maj 1924 erhållit tillstånd utöva.

Ekeby, Riala den 27 maj 1924.

J. E. Karlsson.»

För uppsättandet av en sedermera återkallad ansökning (omfattande 8 rader) om en persons vräkning har debiterats en ersättning av 15 kronor ävensom för bestyret med ärendet i övrigt 6 kronor.

Antalet av de ärenden, som handlagts av den kommissionär, som haft automobilärenden, utgör för exempelvis juni månad 1924 omkring 330 och den gottgörelse, som av denne kommissionär för samma månad debiterats, utöver ersättning för postporto, uppgår, enligt vad en approximativ beräkning giver vid handen, till betydligt över 1,000 kronor. Härtill äger kommissionären i egenskap av tjänsteman hos länsstyrelsen uppbära härför stadgad avlöning.

I anledning av vad sålunda förekommit hava revisorerna gjort följande uttalande:

Av det ovan anförda framgår, att ifrågavarande kommissionärer i stor utsträckning debiterat ersättning efter andra grunder än dem, som i förenämnda kungörelse angivas, och därigenom berett sig inkomster till högst avsevärda belopp. Revisorerna vilja visserligen icke göra gällande, att en kommissionär, som tillhandagår allmänheten jämväl i andra avseenden än de i kungörelsen uppräknade, t. ex. med ansökningarnas uppsättande, härför icke skulle äga tillgodoräkna sig skälig gottgörelse. Emellertid synes det revisorerna uppenbart, att ifrågavarande kommissionärer i ett stort antal fall för de utförda uppdragen tillgodofört sig belopp, som icke stå i något rimligt förhållande till det arbete, som av uppdragen föranletts. Vad beträffar det av dem regelmässigt debiterade beloppet av 1 krona för »postporto och remissarvode» synes en dylik debitering stå i uppenbar strid mot gällande författning.

Slutligen må framhållas, att därigenom att länsstyrelsens resolutioner och beslut tillställas parterna mot postförskott och därvid jämväl den ersättning debiterats, som kommissionärerna tillgodofört sig utöver de i författningen bestämda arvodesbeloppen, resolutionernas och beslutens utbekommande gjorts beroende av att omförmälda extra arvoden av parterna erlagts, även om dessa till äventyrs haft något att erinra mot sistberörda arvodens storlek.

Vad sålunda förekommit hava revisorerna funnit vara av sådan anmärkningsvärd beskaffenhet, att revisorerna ansett sig böra förhållandet för riksdagen omförmäla.

På grund av den utav revisorerna framställda anmärkningen har förklaring avgivits av länsstyrelsen i Stockholms län, som därvid bifogat yttranden från de hos styrelsen anställda kommissionärerna. (Del III sid. 58—66.)

För egen del har länsstyrelsen anfört följande:

Revisorerna anmärka till en början att kommissionärerna tillgodofört sig, förutom dem enligt kungl. kungörelsen den 28 maj 1886 angående anställande av kommissionärer hos statsdepartement och vissa ämbetsverk m. fl. myndigheter tillkommande arvode, jämväl ett fixt belopp av en krona för »postporto och remissarvode».

Enligt nämnda kungörelse äger kommissionären åtnjuta dels arvode till visst belopp och dels ersättning för porto och rekommendationsavgift. Det är därför uppenbarligen stridande mot kungörelsens bestämmelser om, såsom här skett, kommissionär tillgodoför sig, förutom stadgat arvode, ett högre belopp än som motsvarar den verkliga postbefordringsavgiften. Då

anmälan om den oriktiga debiteringen icke gjorts härstädes, har länsstyrelsen saknat kännedom om förhållandet; och har länsstyrelsen följaktligen icke kunnat inskrida för ävägabringande av rättelse härutinnan. Emellertid hava, såsom framgår av förklaringarna, kommissionärerna självmant från och med senare delen av oktober månad innevarande år upphört att debitera den förhöjda avgiften. Under tiden från och med den 11 oktober till och med den 10 december 1924 utövades kommissionärsskapet å landskansliet av Kindblom ensam.

Revisorerna hava vidare anmärkt att kommissionärerna, då de anlitas för uppsättande av ansökningshandlingar, i ett stort antal fall tillgodofört sig ersättningsbelopp, som icke stått i rimligt förhållande till det arbete, som av uppdragen föranletts. Det torde, vad denna anmärkning beträffar, böra bemärkas att kommissionär, då han utför dylikt uppdrag, icke handlar i egenskap av kommissionär och att sålunda arvodesbestämmelserna i 1886 års kungörelse icke äro tillämpliga å sådana uppdrag. Det är tydligt att revisorerna dela denna uppfattning. Lika med revisorerna anser länsstyrelsen att en kommissionär, som tillhandagår allmänheten jämväl i andra avseenden än de i kungörelsen uppräknade, t. ex. med ansökningars uppsättande, härför väl må betinga sig ersättning, men att denna ersättning bör stå i rimlig proportion till det utförda arbetet. Det torde dock icke alltid vara lätt att bedöma vad som i ett givet fall skall betraktas såsom skälig ersättning. Ansökningens längd kan givetvis här vid lag icke vara ensam utslagsgivande, då ansökningen, sådan den i färdigt skick föreligger, i många fall kan vara resultatet av verkställda undersökningar och förarbeten. Å andra sidan är det klart att dessa ersättningar icke få jämföras med de arvoden, som praktiserande advokater betinga sig.

Då av revisorernas utredning synes framgå att kommissionärerna för sådana uppdrag, som ligga på sidan om kommissionärsskapet, i åtskilliga fall betingat sig alltför höga ersättningar, har länsstyrelsen funnit sig föranlåten att till kommissionärerna rikta den anmaning att icke för dylika uppdrag betinga sig högre ersättning än som, med hänsyn till det med uppdraget förenade arbete, må anses vara skälig.

Av revisorernas anmärkning och länsstyrelsens däröver avgivna förklaring synes det utskottet framgå, att de hos länsstyrelsen anställda kommissionärerna i åtskilliga fall debiterat ersättning efter grunder, som icke överensstämma med gällande kommissionärskungörelses föreskrifter eller kunna anses motsvara det arbete, som föranletts av de kommissionärerna lämnade uppdragen. Emellertid torde, enligt vad utskottet erfarit, anmärkningar av likartad beskaffenhet kunna riktas mot kommissionärer, anställda även hos vissa andra statsmyndigheter. En väsentlig orsak till ifrågavarande missförhållande lär vara att söka i den omständigheten, att gällande kommissionärskungörelsen av år 1886 icke numera kan anses fylla de krav, som på grund av de senaste årens snabba utveckling på ett flertal områden måste ställas på författningsföreskrifter avsedda att reglera de ersättningsbelopp, vilka allmänheten bör vara skyldig gälda för uppdrag, som lämnats hos vissa myndigheter i egenskap av kommissionärer anställda befattningshavare. Det får i detta sammanhang icke förbises, att anordningen med kommissionärer vidtagits, bland annat av det

*Utskottets
yttrande.*

skälet, att allmänheten är i behov av sakkunnigt biträde vid hänvändelser till ämbetsverk och statsmyndigheter och att, framför allt i betraktande av att kommissionärerna i allmänhet äro avlönade statstjänstemän, vid bestämmandet av de till dem utgående ersättningsbeloppen givetvis icke få tillämpas samma beräkningsgrunder, som begagnas av personer, vilka yrkesmässigt utöva advokatrörelse eller dylik verksamhet.

Enligt utskottets mening måste det anses önskvärt att gällande föreskrifter omarbetas med hänsyn till numera inträdda förhållanden ävensom att föreskrifterna givas ett i så måtto utsträckt tillämplighetsområde, att därunder innefattas i möjligaste mån samtliga fall, där allmänheten hänvänder sig till en hos viss myndighet anställd kommissionär i avsikt att erhålla biträde med ärende, som faller under myndighetens verksamhetsområde.

Enligt vad utskottet inhämtat, hava av Kungl. Maj:t vissa förberedande utredningar verkställts rörande revision i vissa avseenden av den nuvarande kommissionärskungörelsen. Då emellertid, såsom utskottet framhållit, en omarbetning av sagda kungörelse ur flera synpunkter måste anses påkallad — något som även under utredningen i ärendet framhållits av vissa länsstyrelser — har utskottet ansett sig böra hemställa,

att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t an-
hålla, att Kungl. Maj:t måtte snarast möjligt låta för-
anstalta om en omarbetning i ovan angiven riktning
av föreskrifterna i kungörelsen den 28 maj 1886 an-
gående anställande av kommissionärer hos statsdeparte-
ment och vissa ämbetsverk m. fl. myndigheter.

*Ombyggnad
inom kvarteret
Grönlandet
norra.*

7:o) Under kommunikationsdepartementet, § 26, hava revisorerna meddelat, att de avlagt besök i medicinalstyrelsens lokaler, vilka numera inrymts i den statsverket tillhöriga fastigheten i kvarteret Grönlandet norra i Stockholm (Del. I sid. 41—43).

Revisorerna hava lämnat följande redogörelse för det reparations- och påbyggnadsarbete, som utförts å de i nämnda fastighet belägna byggnaderna:

För tillgodoseende av det växande behovet av förbättrade lokaler för i huvudstaden belägna statsinstitutioner beslöt 1916 års riksdag, med bifall till Kungl. Maj:ts proposition, nr 108, att den vetenskapsakademien tillhöriga fastigheten nr 5 i kvarteret Grönlandet norra finge inköpas för 650,000 kronor.

I proposition nr 294 till 1918 års riksdag hemställde Kungl. Maj:t om anvisande av 1,120,000 kronor för utförande av vissa reparations- och ändringsarbeten å byggnaderna ifråga, vilka voro avsedda att tagas i anspråk för bland annat medicinalstyrelsen. Detta anslagskrav grundades på ett av arkitekten Bror Almquist utarbetat och den 12 februari 1918 dagtecknat förslag, som slutade på en kostnadssumma av 954,320 kronor. Till detta belopp hade, då arbetet icke kunde omedelbart påbörjas, lagts en säkerhetsmarginal av 20 procent å vissa kostnader, varigenom totala kostnaden beräknades till 1,120,000 kronor.

I enlighet med statsutskottets förslag beslöt emellertid riksdagen för utförande av ytterligare påbyggnad av en våning, varigenom ökade lokalutrymmen kunde vinnas, att för ifrågavarande reparations- och påbyggnadsarbeten anvisa ett reservationsanslag å 1,500,000 kronor. Kostnaderna för de arbeten, för vilka riksdagen beviljat medel, hade av förenämnde Almqvist år 1916 beräknats till 1,506,000 kronor. I Kungl. Maj:ts proposition nr 179 till 1919 års riksdag anfördes, att enligt en inom byggnadsstyrelsen verkställd beräkning kostnaderna för ifrågavarande arbeten komme att uppgå till 4,590,000, kronor och hemställde Kungl. Maj:t att utöver förut beviljade 1,500,000 kronor måtte anvisas ytterligare 1,000,000 kronor för år 1920. Riksdagen biföll Kungl. Maj:ts förslag men uttalade den förväntan, att kostnaderna skulle kunna nedbringas genom förenklingar och inskränkningar ifråga om inredningsarbeten och dylikt.

I statsverkspropositionen till 1920 års riksdag hemställdes om anvisande, utöver förut beviljade 2,500,000 kronor, av ytterligare 2,400,000 kronor för byggnadsarbetet i fråga. Riksdagen, som biföll detta förslag, framhöll ytterligare nödvändigheten av att vid arbetets utförande den största uppmärksamhet ägnades möjligheten av att nedbringa kostnaderna.

Slutligen har 1921 års riksdag i anledning av Kungl. Maj:ts förslag för samma ändamål anvisat 200,000 kronor.

För ifrågavarande ändamål hava alltså ställts till förfogande dels till inköp av fastigheten med därå uppförda byggnader 650,000 kronor, dels ock för reparations- och påbyggnadsarbeten 5,100,000 kronor eller tillhopa 5,750,000 kronor.

Enligt vad revisorerna inhämtat hos byggnadsstyrelsen uppgå de av styrelsen beslutade utgifterna för reparations- och påbyggnadsarbetena till 4,471,135 kronor 46 öre. Lägges härtill köpeskillingen, 650,000 kronor, uppgår kostnaden för ifrågavarande ämbetsverks byggnad till 5,121,135 kronor 46 öre. Arbetena påbörjades i mars 1920 och avslutades i juni 1923.

Inom fastigheten hava, förutom till medicinalstyrelsen, upplåtits lokaler för tandläkarinstitut och fångvårdsstyrelsen ävensom mindre lokaler till telegrafstation, etnografiska museet och bostäder för vaktmästare.

Revisorerna hava i ärendet gjort följande uttalande:

Revisorerna fingo vid sitt besök det allmänna intrycket, att de lokalutrymmen, som genom medicinalstyrelsens inflyttning i nämnda fastighet ställts till ämbetsverkets förfogande, äro större än vad dess verkliga lokalbehov kräver.

Vad i övrigt beträffar de ombyggnads- och reparationsarbeten, som utförts å de i berörda fastighet varande byggnaderna, måste de av arbetena föranledda kostnaderna anses påfallande höga, särskilt om hänsyn tages dels till att samma arbeten till huvudsakligaste delen utförts sedan arbetslöner och materialkostnader efter högkonjunkturen börjat sjunka och dels till att det här icke gällt någon omfattande nyanläggning utan allenast att för ett mindre antal statsinstitutioner iståndsätta redan befintliga byggnader.

Vad i detta fall förekommit och de iakttagelser revisorerna i övrigt varit i tillfälle att göra beträffande för statens räkning under senare tider utförda byggnadsföretag har givit revisorerna anledning framhålla, att i allmänhet vederbörande icke i önskvärd grad vinnlagt sig om måtta i sina anspråk på lokalutrymmen och inredning. Därest i en framtid statsverkets utgifter för dylika ändamål skola kunna hållas inom en skäligen ram, är det oundgängligen nödvändigt å ena sidan att de olika statsinstitutioner, för vilka

byggnadsbehov föreligga, låta sig angeläget vara att tillse, att icke deras anspråk omfatta mera än vad som för ändamålet kan anses oundgängligen erforderligt, samt å andra sidan att den prövning, som byggnadsförslagen sedermera underkastats, strängt inriktats på att företagen icke erhålla större dimensioner än som ur angivna synpunkt är ofrånkomligt och att de utföras på ett i möjligaste mån kostnadsbesparande sätt.

Förklaring har avgivits av byggnadsstyrelsen (Del III sid. 76—78), som därvid gjort gällande, att ifrågavarande byggnadsföretag varit att betrakta icke såsom allenast iståndsättningsarbeten utan att jämställa med ett nybyggnadsföretag.

Vad beträffade den av revisorerna framhållna omständigheten, att lokalerna inom den ombyggda fastigheten skulle vara för rikligt tilltagna för de avsedda ändamålen, ville styrelsen icke förneka, att vissa utrymmen hade en storlek, som icke kunde sägas vara betingad av deras nuvarande användning. Särskilt i ögonen fallande vore den överdrivna storleken å en del förrum och korridorer samt å de rum, som inretts i vetenskapsakademiens gamla hörsal. Styrelsen ville emellertid framhålla, att detta förhållande huvudsakligen vore beroende på att man vid arbetenas utförande haft att taga hänsyn till befintliga byggnadsdelar, murar, trappor m. m. Att vid iordningsställande av nya lokaler för ett ämbetsverk reservrum borde beräknas för framtida utvidgningar, syntes byggnadsstyrelsen uppenbart. De i förevarande fall befintliga hade ansetts kunna tillsvidare användas till kommittéer eller andra mera tillfälliga ändamål.

Vad revisorerna slutligen anfört rörande nödvändigheten ur sparsamhetssynpunkt att vederbörande i allmänhet vinnlade sig om måtta i anspråken på lokalutrymmen och inredning, föranledde från byggnadsstyrelsens sida intet annat uttalande, än att det i detta syfte vore särdeles önskvärt, att vederbörande myndigheter vid planläggandet av byggnadsföretag för tillgodoseende av deras lokalbehov samrådde med byggnadsstyrelsen.

Jämväl medicinalstyrelsen har yttrat sig över vad revisorerna anfört, och får utskottet hänvisa till berörda yttrande (Del III sid. 79—82).

Utskottets
yttrande.

Utskottet delar den av revisorerna uttalade uppfattningen, att vid utförandet under senare tider av åtskilliga byggnadsföretag för statens räkning vederbörande icke i önskvärd grad vinnlagt sig om måtta i sina anspråk på lokalutrymmen och inredning. Även ifråga om nu behandlade byggnadsföretag synes också i vissa fall hava beräknats lokalutrymme i större utsträckning än som kan anses erforderligt för ändamålet.

Tendensen hos ämbetsverken att vid angivandet av sina lokalbehov beräkna större utrymme än som kan anses vara strängt taget erforderligt, synes emellertid även hava kommit till uttryck vid disponerandet av utrymmena inom vissa ännu icke fullbordade byggnadsföretag för beredande av ökat lokalutrymme för till Stockholm förlagda ämbetsverk och myndigheter. Sålunda synes beträffande lokalerna i ämbetsbyggnaderna i kvarteren

Murmästaren och Kandidaten i vissa fall hava framställt anspråk på utrymme i en utsträckning, som icke kan anses stå i skäligt förhållande till vad som verkligen är behövt i detta hänseende. För meteorologisk-hydrografiska anstalten, vilken skall inrymmas i byggnaden inom kvarteret Murmästaren, hava exempelvis i byggnadens 4:e och 5:e våningar avsetts för 49 befattningshavare 61 rum, däri inbegripna vissa förråds- och instrumentrum, vartill komma i byggnadens 6:e våning särskilda radiomottagningsrum för 3 befattningshavare. Det för denna anstalt beräknade lokalutrymmet måste utskottet beteckna såsom orimligt stort.

Särskilt med hänsyn till vad sålunda i sistnämnda hänseende förekommit, anser sig utskottet böra i anslutning till revisorernas uttalande med styrka betona, att vederbörande måste låta sig angeläget vara att tillse att anspråken på lokalutrymme icke omfatta mera än som för ändamålet kan anses oundgängligen erforderligt.

Då utskottet anser sig kunna förutsätta att vad revisorerna i detta ärende anfört kommer att föranleda, att större varsamhet vid handhavandet av berörda frågor för framtiden iakttages, har utskottet allenast velat vad sålunda förekommit för riksdagen

omförmäla.

8:o). Under finansdepartementet, § 31, hava revisorerna med utgångspunkt från ett av riksräkenskapsverket till Kungl. Maj:t överlämnat förslag till ny instruktion för ämbetsverket, avseende bland annat förändringar i räkenskapsgranskningens omfattning, gjort följande uttalanden ifråga om balansen av ogranskade räkenskaper i riksräkenskapsverket (Del. I, sid. 50—53):

*Balansen av
ogranskade
räkenskaper
i riksräken-
skapsverket.*

Revisorerna, som från riksräkenskapsverket låtit inhämta uppgifter rörande den i nämnda ämbetsverk den 1 oktober 1924 förefintliga balans av ogranskade räkenskaper och av berörda uppgifter funnit, att en betydande räkenskapsbalans, i många fall hänförande sig till åren 1921 och 1922, därstädes förefinnes, vilja för sin del i likhet med riksräkenskapsverket framhålla, att det självfallet icke kan anses tillfredsställande, att en del av statsverkets räkenskaper icke bliver föremål för granskning. Särskilt betänkligt måste revisorerna finna, att ej ens de räkenskaper, som icke i vederbörande ämbetsverk underkastats revision, i full utsträckning skulle undergå granskning inom riksräkenskapsverket. Några positiva förslag till åtgärder för avhjälpande av ett sådant missförhållande hava revisorerna visserligen icke ansett sig böra framlägga med hänsyn därtill, att nu angivna instruktionsändringar för närvarande äro föremål för Kungl. Maj:ts prövning.

Revisorerna hava dock tagit i övervägande, om icke några anordningar skulle kunna träffas i syfte att åtminstone i någon mån motverka nu påpekade olägenheter. Enligt revisorernas mening kan det ifrågasättas, om ej detta syfte skulle kunna ernås genom införande av rätt till anmärkningsarvode för riksräkenskapsverkets revisionspersonal. Den vissa statstjänstemän tillkommande rätt till dylikt arvode upphörde genom

Kungl. Maj:ts kungörelse den 17 december 1920 (834), vari bland annat förordnades, att där enligt gällande avlöningsreglementen eller eljest meddelade föreskrifter statens tjänstemän ägde uppbära anmärkningsarvode, sådant arvode icke skulle utgå för belopp, som återburits eller inbetalts på grund av anmärkningar, vilka till vederbörande ämbetsverk ingivits efter utgången av år 1920.

Utfärdandet av denna kungörelse föranleddes av riksdagens skrivelse den 18 juli 1920 (387), däri riksdagen för Kungl. Maj:t anmälde sitt beslut angående upphävande av den vissa tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar, statens vattenfallsverk och postsparbanken tillkommande rätt till anmärkningsarvode.

Såsom skäl för detta sitt beslut anförde riksdagen:

»De huvudsak, som anförts till stöd för anmärkningsarvodets avskaffande, resp. bibehållande, hava av departementschefen sammanfattats sålunda: *Mot* anmärkningsarvodets bibehållande talar huvudsakligen, att rätten till dylikt arvode kan befaras försvåra en lämplig arbetsfördelning inom vederbörande ämbetsverk, leda till revisionens ensidiga inriktande på räkenskapsdelar, vilkas granskning väntas inbringa sådant arvode, samt inbjuda till ökad formalism vid anmärkningsförfarandet. *Till förmån för* anmärkningsarvodets bibehållande åter återopas behovet av en extra lockelse för underlättande av revisionernas rekrytering och en särskild sporre till arbetsflit och vaksamhet vid revisionsarbetets utförande.

Riksdagen har för sin del funnit de övervägande skälen tala för, att systemet med anmärkningsprovision avskaffas, och vill riksdagen härvid särskilt framhålla, hurusom detta system lider av den väsentliga bristen, att provisionen icke står i förhållande till det arbete, som nedlägges på räkenskapsgranskningen, utan ofta är beroende på tillfälligheter.»

Revisorerna vilja visserligen icke göra gällande, att rätten till anmärkningsarvode borde återinföras i samma utsträckning som tidigare, men anse dock — utan att på något sätt vilja uttala sig om anordnandet av eller intensiteten i arbetet inom riksräkenskapsverket — att med hänsyn till nu omförmälda svårigheter för riksräkenskapsverket att medhinna ens granskningen av sådana räkenskaper, som icke förut undergått vederbörlig revision, det borde tagas under övervägande att införa rätt för nämnda ämbetsverks reviderande personal att efter en med hänsyn till vunnen erfarenhet och förhandenvarande omständigheter väl avpassad procentskala uppbära sådant arvode. Genom den ökade intensitet, som efter allt att döma härigenom skulle kunna åstadkommas i revisionsarbetet inom riksräkenskapsverket, torde den befarade eventualiteten, att vissa räkenskaper skulle bli ogranskade, kunna om ej helt så dock i betydande grad förebyggas.

Genom införande av rätt till anmärkningsarvode för den reviderande personalen inom riksräkenskapsverket skulle dessutom i viss mån åstadkommas ändring i det enligt revisorernas mening mindre tilltalande förhållandet, att inom riksräkenskapsverket tjänstgör viss icke-ordinarie personal utan annan avlöning än under tillfälliga förordnanden uppburen vikariatsersättning. Nämnda oavlönade personal utgör för närvarande enligt från riksräkenskapsverket meddelad uppgift 8 manliga och 3 kvinnliga befattningshavare.

I anledning av vad revisorerna anført, har riksräkenskapsverket avgi-

vit förklaring (Del III, sid. 100—105), som i fråga om balansen av ogranskade räkenskaper framhållit att densamma, sedan riksräkenskapsverket trädde i funktion, visserligen ännu icke ökats, utan tvärtom i stort sett minskats, varjämte granskningen högst väsentligt fördjupats och blivit jämnare, så att många viktiga delar av räkenskapsmaterialet, åt vilka före ämbetsverkets tillkomst föga eller ingen uppmärksamhet ägnades, numera underkastades en ingående granskning, vilka förbättringar hade möjliggjorts genom den förändring av själva organisationen, som huvudsakligen bestod i sammanförande av den centrala bokföringen med den centrala revisionen. Men det energiska arbete, som alltsedan ämbetsverkets tillkomst bedrivits för att fullständigt avarbeta den redan då befintliga avsevärda balansen av ogranskade räkenskaper — ett arbete, som var på god väg att tillfredsställande fullföljas — hade förtryckts och omöjliggjorts genom de stora indragningar av personal hos riksräkenskapsverket, som ägt rum genom beslut av såväl 1923 som 1924 års riksdag.

Beträffande revisorernas förslag i fråga om anmärkningsprovisionen ansåg ämbetsverket, att detsamma borde i så måtto förverkligas, att medgivande lämnades till att 15 procent av de medel, som till följd av anmärkningar eller andra åtgärder från riksräkenskapsverkets sida kontant tillflöte statens kassa, finge från och med år 1925 såsom förstärkning tillföras det under anslaget (1923—1924 VII B 15) för riksräkenskapsverket uppförda, obetecknade anslaget »Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m.», vilket anslag i samband därmed också, med hänsyn till syftet med förstärkningen: att slutföra ett arbete, som under olika år krävde olika lång tid att utföra, borde erhålla reservationsanslags natur.

Det av revisorerna påpekade förhållandet, att i riksräkenskapsverket förefinnes en högst avsevärd balans av ogranskade räkenskaper, måste enligt utskottets mening vara ägnat att väcka uppmärksamhet, särskilt i betraktande av de betydande olägenheter, som härigenom uppstå för statsförvaltningen i dess helhet. Beträffande orsakerna till denna, i huvudsak under de senaste åren uppkomna balans, vilken vid tiden för revisionsberättelsens avlåtande innefattade räkenskaper även för år 1921, anser sig utskottet visserligen icke kunna göra något mera bestämt uttalande, men vill det dock synas utskottet, som om åtminstone en av anledningarna till det ogynnsamma läget vore att söka i själva planläggningen av räkenskapsgranskningen. Huru härmed än må förhålla sig, synes det nödvändigt att åtgärder vidtagas för ernående av ett snabbare resultat av det inom riksräkenskapsverket bedrivna granskningsarbetet. I sådant avseende vill utskottet meddela, att enligt vad utskottet under hand från chefen för riksräkenskapsverket inhämtat, denne numera vidtagit sådana dispositioner, att den inom verket förefintliga räkenskapsbalansen till stor del redan under innevarande år samt balansen i dess helhet under första halvåret 1926

Utskottets
yttrande.

borde kunna hava avarbetats. Med hänsyn till de upplysningar, utskottet sålunda erhållit, synas några särskilda åtgärder icke för närvarande vara påkallade för balansens avveckling; och har utskottet på grund härav allenast ansett sig böra vad sålunda förekommit för riksdagen

omförmäla.

*Civilstatens
änke- och
pupillkassa*

9:o) Under pensions- och indragningsstaterna, § 39, hava revisorerna upptagit till behandling frågan om förvaltningsbidrag till civilstatens änke- och pupillkassa och därvid med hänsyn till kassans betydande kapitalbehållning och avsevärda inkomster ifrågasatt, om icke en undersökning borde verkställas för utrönande av huruvida förvaltningsbidrag av statsmedel allt fortfarande borde utgå till kassan. (Del I, sid. 61—63). Förklaring har avgivits av kassans styrelse. (Del III, sid. 124—126).

Av statsverkspropositionen till innevarande års riksdag (elfte huvudtiteln punkt 1:o) framgår, att Kungl. Maj:t upptagit till prövning det av revisorerna angivna spørsmålet samt föreslagit en sänkning av nämnda bidrag för budgetåret 1925—1926.

Då alltså ifrågavarande spørsmål i samband med elfte huvudtiteln, kommer under riksdagens behandling, har utskottet icke funnit sig böra här ingå på detsamma, vilket utskottet velat härmed för riksdagen

anmäla.

*Aktiebolaget
Transport-
kompaniet.*

10:o) Under statens affärsverksamhet, statens järnvägar, § 51, hava revisorerna lämnat en redogörelse för den av aktiebolaget Transportkompaniet bedrivna verksamheten samt för de mellan statens järnvägar och bolaget ingångna avtalen (Del I, sid. 85—92).

I anslutning härtill hava revisorerna gjort följande uttalanden:

Med den ovan lämnade redogörelsen har avsetts att belysa karaktären av den av aktiebolaget Transportkompaniet bedrivna verksamheten i vad denna berör statens järnvägar.

I avseende å det sätt, varpå ifrågavarande företag tillkommit är ådagalagt, att vid bolagets stiftande jämte övriga enskilda intressenter däri inträtt ett flertal befattningshavare i framskjuten ställning vid statens järnvägar, vilka för särskilda uppdrag hos bolaget tillförsäkrats ekonomiska fördelar. Detta förhållande ter sig anmärkningsvärt, i synnerhet om i betraktande tages, att de sålunda vid företaget bundna beklädde sådana befattningar vid statens järnvägar att bland deras tjänsteåligganden ingick att tillvarataga statens järnvägars intressen gentemot bolaget. Med hänsyn till vad i detta avseende förekommit vilja revisorerna som sin mening uttala, att en dylik sammanblandning mellan statens och enskilda företags intressen icke bör äga rum.

Av de båda grenar, inom vilka bolaget för närvarande vid statens järnvägar utövar verksamhet, nämligen dels de lokala godstransporterna i vissa städer och dels befordringen av samlastat gods mellan olika platser,

är det i synnerhet den sistnämnda, som tilldragit sig uppmärksamhet. Från att under de första åren hava varit av jämförelsevis obetydlig omfattning har bolagets samlastningsrörelse numera vuxit, så att på vissa sträckor de av bolaget befordrade godsmängderna vida överstiga statens järnvägars egna styckeagodstransporter. De fraktnedsättningar, som vid nämnda samlastningstransporter lämnats, äro också högst avsevärda. De fastställda undantagstarifferna äro i vissa fall numera så låga, att de understiga statens järnvägars allmänna fraktsatser vid befordran av vagnlastgods, varigenom öppnats möjlighet till konkurrens jämväl om dylikt gods.

Lämpligheten av att på detta sätt åt ett stort enskilt företag, i viss mån intagande särställning, överlåta transportuppgifter, som genom ett smidigt anpassande av fraktsatserna borde kunna förbehållas statens järnvägar själva, synes revisorererna starkt kunna dragas i tvivelsmål. I all synnerhet gäller detta under nuvarande lågkonjunktur, då den egna trafikkapaciteten med avseende å såväl personalens arbetskraft som rullande materiel och magasinutrymmen endast delvis kan tagas i anspråk.

Slutligen må framhållas, att från trafikantsynpunkt den erinran kan riktas mot ovan berörda fraktnedsättningar, att de medföra vissa oformligheter med avseende på transportavgifternas storlek. Som nämnt tillämpas nämligen särtarifferna endast vid transport mellan ett antal bestämda orter, men däremot icke å mellanliggande bansträckor. Härigenom inträffar, enligt vad som från trafikanthåll också påpekats, i stor utsträckning att frakten å kortare avstånd blir avsevärt högre än å längre sträckor, där samlastningstarifferna gälla. Så till exempel ställer det sig avsevärt billigare att befordra styckegods från Alingsås till Göteborg och därifrån till Stockholm, än från Alingsås till Stockholm. Det synes uppenbart, att ett system, som kräver dylika omvägar för ernående av billigare frakter, icke kan anses försvarligt vare sig ur järnvägsekonomisk eller ur allmän nationalekonomisk synpunkt.

Förklaring i ärendet har avgivits av järnvägsstyrelsen (Del. III, sid. 146—152).

*Utskottets
yttrande.*

Det av revisorererna upptagna spørsmålet om de mellan statens järnvägar och aktiebolaget Transportkompaniet träffade överenskommelserna synes utskottet vara värt särskilt beaktande. Emellertid har, enligt vad utskottet erfarit, en framställning till Kungl. Maj:t gjorts av Sveriges industriförbund rörande av statens järnvägar tillämpade fraktsatser och medgivna fraktnedsättningar. Denna framställning berör sålunda just det område, inom vilket revisorerernas huvudanmärkning faller. Då ärendet alltså kommer under Kungl. Maj:ts prövning, har utskottet funnit den av revisorererna i nämnda hänseende gjorda anmärkningen icke behöva påkalla särskild åtgärd från riksdagens sida. Utskottet har därför allenast velat vad i ärendet förekommit för riksdagen

omförmåla.

Domänverkets
administra-
tionskost-
nader.

11:o) Under statens affärsverksamhet, statens domäner, § 53, hava revisorerna upptagit till behandling frågan om domänverkets administrationskostnader (Del. I, sid. 94—98).

I fråga om dessa kostnader för skogsstaten hava revisorerna, efter att hava meddelat åtskilliga sifferuppgifter rörande ökningen av desamma, gjort följande uttalande:

Om också den kraftiga expansion, som inträdde inom affärslivets alla grenar efter år 1916, kan förklara den utökning av tjänstemännens antal, som ovan angivits, synes det dock revisorerna påtagligt, att det varit lyckligare om domänstyrelsen iakttagit större varsamhet beträffande inrättandet av ordinarie befattningar i skogsstaten under högkonjunkturen. Om de under denna tid behövligen tjänstebefattningarna tillsatts endast på förordnande, hade domänstyrelsen nu betydligt lättare och fortare kunnat minska personalen till det antal, som för skogsstaten under normala förhållanden kan anses vara erforderligt.

Visserligen hava 2 ordinarie jägmästaretjänster och 8 ordinarie kronojägaretjänster indragits under åren 1922—1924, men det oaktat måste enligt revisorernas mening skogsstaten ännu anses överorganiserad. Domänstyrelsen har under senare år nedbringat utgifterna för övriga ändamål i betydligt större utsträckning än administrationskostnaderna, vilka — som av nedanstående tablå framgår — nu måste anses oproportionerligt stora i förhållande till samtliga utgifter.

Å r	Samtliga ut- gifter för domänstyrel- sen och domänfonden	Administra- tionskost- nader	Administra- tionskost- naderna i % av samtliga utgifter
1917.....	16,372,515	2,893,055	18
1918.....	21,098,511	5,420,922	26
1919.....	24,792,856	7,054,194	28
1920.....	29,041,764	8,563,915	29
1921.....	30,807,719	9,026,357	29
1922.....	20,700,651	7,340,912	35
1923.....	20,882,316	6,724,488	32

Under det administrationskostnaderna år 1917 för skogsstaten uppgingo till 18 procent av samtliga utgifter för året för domänstyrelsen och domänfonden, steg denna siffra år efter år till år 1922, då den nådde 35 procent, år 1923 förmärkes någon minskning, i det att motsvarande procenttal då utgjorde 32.

Samtliga utgifter år 1923 utgöra 128 procent av 1917 års utgifter, under det utgifterna för administrationen år 1923 utgöra 232 procent av samma kostnader för år 1917.

I tablå 2 hava uträknats administrationskostnaderna för domänfondens skogar för år 1923 för varje överjägmästaredistrikt i procentuellt förhållande till distriktens inkomster och utgifter och i tablå 3 har beräknats samma procentförhållande för de ecklesiastiska skogarna. Tablåerna upptaga även uppgifter dels för år 1922, dels ock medeltal för år 1916—1920.

För att möjliggöra en jämförelse mellan de belopp, som utbetalas till administration och de, som användas till skogsvårdsändamål, har i ta-

bläerna medtagits en särskild kolumn för skogsvård, skogsodling och dikning. Av dessa tablåer framgår att skogsvårdskostnaderna visserligen hava ökats i ej oväsentlig grad sedan 1916 och mer än som kan förklaras av penningvärdets fall (jämför tablå 5 å sid. 110), varför ökningen i administrationskostnaderna till en del kan förklaras av den intensivare skogsvård, som under de senare åren bedrivits.

Även med hänsyn till nämnda förhållande måste dock administrationskostnaderna för närvarande anses onormalt höga. Det torde kunna ifrågasättas, huruvida icke genom lämplig omorganisation ett flertal jägmästare- och kronojägarbetjänster borde kunna indragas utan att de önskemål med avseende å en intensivare skogsvård, som revisorerna framhålla under näst efterföljande paragraf behövde bliva eftersatta. Åtgärder i denna riktning hava påbörjats under åren 1922 och 1923 och synas även härnäst efter böra fullföljas så, att administrationskostnaderna för skogsstaten efter hand nedbringas till ett kostnadsbelopp, som kan anses bättre än de nuvarande motsvara vad statens skogar skäligen kunna bära.

Revisorerna hava ovan framhållit, att den procentuellt största ökningen i skogsstatens administrationskostnader belöper sig på utgifter för den bevakande personalen. Utan att ingå på frågan, huruvida denna personals avlöningsförmåner och fasta reseanslag kunna anses vara rätt avvägda, vilja revisorerna dock ifrågasätta, huruvida icke en utgiftsminskning lämpligen kunde ske genom t. ex. en skärpning av bestämmelserna om åtnjutande av dagtraktamente.

Denna utredning synes jämväl böra omfatta den förvaltande personalen.

Beträffande administrationskostnaderna för domänstyrelsen uttala revisorerna följande:

Vad beträffar kostnaderna för domänstyrelsen hava dessa enligt vad nedanstående tablå utvisar stigit i avsevärd grad.

1917	kronor 280,906
1918	» 485,713
1919	» 675,967
1920	» 900,867
1921	» 976,947
1922	» 891,289
1923	» 851,045

Kostnaderna för domänstyrelsen under år 1923 utgöra således 303 procent av 1917 års kostnader. Förutom på dyrtidstilläggen och den lönerreglering, som inträdde från och med år 1921, beror denna kostnadsstegring i huvudsak på utökning av styrelsens personal. Sålunda inrättades från och med år 1919 en särskild byrå på extra stat för ärenden rörande skogsindelning och taxation. Från och med år 1920 har den förutvarande kamerala byrån väsentligt utökats och hava kostnaderna för denna utökning årligen uppgått till mellan 80,000 och 90,000 kronor. Vidare har från den 1 maj 1923 en försäljningsbyrå trätt i funktion, vilken byrå jämväl dragit en ej obetydlig kostnad.

Visserligen hava revisorerna sig bekant att inom domänstyrelsen under de senare åren företagits en viss omorganisation som åsyftar att förenkla och förbilliga arbetet i verket. Trots detta förhållande synas emellertid kostnaderna för domänstyrelsen för närvarande alltför höga. Enligt revi-

sorernas mening föreligga goda skäl att taga under överbäggande, om icke arbetet inom verket skulle kunna utan olägenhet utföras med ett mindre antal tjänstemän än för närvarande. På vad sätt en dylik personalinskränkning lämpligen bör genomföras får givetvis bliva beroende av en blivande utredning i ämnet; möjligt är att den kan vinnas genom indragning av en eller ett par byråer inom verket.

De i ärendet gjorda uttalandena sammanfatta revisorerna på följande sätt:

På grund av vad ovan anförts beträffande domänverkets förvaltningskostnader vilja revisorerna uttala önskvärdheten av att en ingående utredning kommer till stånd i syfte att utröna i vad mån och på vad sätt berörda kostnader såväl inom styrelsen som inom skogsstaten skola kunna nedbringas till en summa, som med hänsyn till verkets arbetsuppgifter och avkastningen av dess förvaltningsobjekt kan anses rimlig.

Förklaring har avgivits av domänstyrelsen (Del III, sid. 155—157), som därvid, bland annat, betonat, att styrelsen gjort och ytterligare komme att göra allt för förenklande och förbilligande av arbetet, men att inskränkningarna givetvis icke finge gå därhän, att en god skogsvård och ändamålsenlig förvaltning äventyrades.

Gent emot statsrevisorernas förslag om verkställande av utredning i fråga om nedsättning av domänverkets administrationskostnader genom personalinskränkning ville styrelsen erinra om att dylik utredning gjorts av bland annat den norrländska skogsvårdskommittén och de skogssakkunniga för södra Sverige, vilka avgävo sina betänkanden respektive åren 1912 och 1915. Långt ifrån att föreslå minskning av verkets personal hemställde kommitterade om en avsevärd ökning. Under hänvisning till såväl detta förhållande som särskilt de åtgärder styrelsen redan vidtagit och hade för avsikt att ytterligare vidtaga för administrationskostnadernas nedbringande, ville styrelsen som sin uppfattning uttala, att för närvarande icke några skäl syntes föreligga för verkställande av dylik utredning.

*Utskottets
yttrande.*

Det synes utskottet vara av synnerlig vikt att domänverkets administrationskostnader, såväl i avseende å skogsstaten som domänstyrelsen, icke hållas högre än som med nödvändighet erfordras för upprätthållandet av en ändamålsenlig skogsvård och förvaltning. Utskottet har emellertid av den verkställda utredningen icke kunnat undgå att finna, att verkets administrationskostnader för närvarande måste betecknas som synnerligen höga, särskilt vid en jämförelse med domänverkets avkastning. Då emellertid av domänstyrelsens förklaring framgår, att styrelsen har sin uppmärksamhet riktad på berörda förhållanden och det alltså kan förväntas att styrelsen icke skall lämna någon utväg oförsökt för att erhålla en bättre proportion mellan administrationskostnaderna och domänverkets inkomster, har utskottet icke ansett tillräckliga skäl föreligga för att nu

påyrka verkställande av särskild utredning beträffande förevarande spörsmål.

Utskottet har därför funnit sig allenast böra vad sålunda förekommit för riksdagen

omförmåla.

12:o) Under statens affärsverksamhet, statens domäner, § 54, hava revisorerna lämnat en av statistiska tabeller bifogad redogörelse för domänverkets utgifter för skogsvård under en följd av år (Del I, sid. 98—106).

*Domänverkets
utgifter för
skogsvård.*

Revisorerna hava i frågan gjort följande uttalande:

Som en sammanfattning av vad ovan anförts vilja revisorerna framhålla, att ett intensivare arbete bör nedläggas på skogsvården i de trakter där detta nu måste anses eftersatt.

Vidare anse revisorerna fondbildning för skogsvårdsändamål i och för framtida behov synnerligen önskvärd. Med hänsyn till det förhållandet att virkesuttagen å de norrländska statsskogarna nu kunna betraktas som exploatering av samlade naturkapital och att inkomsterna, sedan detta kapital är uttaget, med sannolikhet komma att förminskas under det behovet av medel till skogsvårdsändamål vid rationell skötsel av skogarna kommer att bli avsevärt stort, kan det icke anses klokt och med framsynt skogspolitik förenligt att nu minska möjligheterna till fondbildning för framtida skogsvårdsändamål. I detta hänseende vilja revisorerna hänvisa till kolonisationskommitténs riktlinjer för den norrländska skogsvården, i vilka kommittén uttalar önskvärdheten av att av det från de norrländska kronoparkerna försälda virkets rotvärde årligen tillsvidare avsättes 15 procent att användas dels till löpande utgifter för skogsvårdsändamål, dels ock till bildande av en fond, avsedd att för sagda ändamål nyttjas under den tid, då inkomsterna till följd av minskad tillgång på avverkningsbar skog beräknas nedgå och då tillräcklig avsättning till skogsvårdsändamål svårigen kan utföras. Enär av tablå 5 framgår att, med undantag för Mellersta Norrlands distrikt, avverkningskvantiteten pr har från statsskogarna i Norrland och Dalarna icke väsentligt nedgått å de olika distrikten sedan åren 1911—1915, torde samma motiv som kolonisationskommittén åberopade vid sin framställning om 15 procents avsättning till förnyelsefonden för återväxtkostnader fortfarande föreligga. Utan att ingå på frågan, huruvida den angivna procenten kan anses riktigt avvägd, vilja revisorerna dock framhålla nödvändigheten av att avsättningen till förnyelsefonden för återväxtkostnader hädanefter må verkställas efter grunder, som stå i bättre överensstämmelse med den för avsättningarnas storlek normerande princip, som revisorerna ovan angivit.

Förklaring har avgivits av domänstyrelsen (Del. III sid. 157—158), som därvid bland annat anført, att styrelsen ansåge, att denna fråga borde skärskådas jämväl ur statsfinansiell synpunkt. Under depressionstider, då statens inkomster äro jämförelsevis ringa, syntes staten kunna kräva, att de affärsdrivande verken av sina överskott inleverera så stora belopp som möjligt i och för statsregleringen, vadan i detta fall avsättningsprocenten borde sättas så lågt som möjligt. Under tider av högkonjunktur åter, då övriga statsintäkter voro rikligare, borde största möjliga belopp disponeras

för avsättning för skogsvårdsändamål. Enär under högkonjunkturen rotvärdet å virke steg, och avverkningsbeloppen då borde ökas, skedde en automatisk stegring av avsättningsbeloppen. Det vore dessutom styrelsens avsikt att, allteftersom förbättrade konjunkturen inträdde, föreslå en högre avsättningsprocent.

På grund av det anförda ville styrelsen göra gällande, att med nu tillämpade principer avsättningen till förnyelsefonden — därest hänsyn togs till en längre följd av år — enligt styrelsens mening bleve tillräckligt stor för att till fullo fylla sitt ändamål.

I anledning av den tablå, som av statsrevisorerna lämnats angående för skogsodling och dikning använda medel, ville styrelsen påpeka, att för dessa ändamål på styrelsens framställning anvisats större belopp, än som tagits i bruk, vilket framginge av följande tablå.

År	För skogsodling och dikning an- visade belopp	För skogsodling och dikning an- vända belopp
1917	1,001,756	336,961: 95
1918	904,081	760,767: 62
1919	1,604,187	1,138,848: 31
1920	2,134,204	1,634,975: 71
1921	2,549,002	1,749,863: 81
1922	1,472,807	1,246,052: 61
1923	1,670,543	1,414,096: 64
	11,336,580	8,281,566: 65

Anledningen till att de anvisade beloppen icke i sin helhet disponerats vore att söka dels i den under senare åren rådande regniga väderleken med åtföljande högt vattenflöde, särskilt i de norra delarna av landet, varigenom utdikning omöjliggjorts i den omfattning, styrelsen tänkt sig, och dels i att dessa år varit synnerligen dåliga »fröår». Trots styrelsens åtgärder hade det icke varit möjligt att anskaffa tillräckliga kvantiteter inhemskt frö. Därjämte kunde erinras om den under åren 1917—1920 och delvis även år 1921 allmänt rådande bristen på arbetskrafter.

*Utskottets
yttrande.*

Med hänsyn till det betydande värde statens skogskapital representerar, är det tydligt att frågan om detta kapitals bibehållande och utökande genom en ändamålsenlig skogsvård måste tillmätas stor betydelse. De medel, som kunna disponeras för dylikt ändamål, måste också anses såsom synnerligen väl använda. Å andra sidan får dock icke förbises, att storleken av de utgifter, som föranledas av skogsvården, direkt inverka på statsregleringen genom ett minskat disponibelt överskott å domänverket. Behovet av medel för statsregleringsändamål kan emellertid enligt utskottets mening icke få tillgodoses i sådan utsträckning, att härigenom

statens skogskapital äventyras. Lätt sådant förfaringssätt kan nämligen icke anses stå i överensstämmelse med statens verkliga intressen.

I detta sammanhang tillåter sig utskottet erinra om attförevarande spörsmål redan tidigare, såväl år 1914 som år 1920, varit föremål för revisorernas uppmärksamhet. I 1920 års revisionsberättelse uttalades sålunda följande:

»Det torde vara uppenbart, att en mera betydande del utav värdet av de nu anhopade gamla naturförråden av virke i dessa skogar i framtiden måste återbördas till skogarna i form av kostnader för skogsföryngrings och andra grundförbättrande åtgärder. Och då torde det även vara av största betydelse, att detta sker, innan ännu det gamla skogskapitalet genom dimensionsblädningar, som nu mångenstädes är den enda avverkningsform avsättningsförhållandena medgiva, i alltför hög grad förskingrats, eller innan inkomsterna från dessa skogar börjat sina.»

I anledning härav anförde statsutskottet i sitt utlåtande nr 148 vid 1921 års riksdag (sid. 17):

»Vad revisorerna i förevarande avseende uttalat, har utskottet med hänsyn till betydelsen och värdet av de tillgångar, statens skogsproduktiva mark representerar, funnit vara värt allt beaktande. I likhet med revisorerna vill utskottet påpeka vikten av att speciella skogsföryngringsåtgärder snarast företagas, och vill utskottet tillika framhålla, att dessa åtgärder böra i möjligaste mån avpassas efter de erfarenheter och rön, de vetenskapliga undersökningarna på området kunna hava lämnat. En av orsakerna till den under krisåren minskade omfattningen av arbetet med skogsföryngringen har varit att söka i brist på arbetare; då numera på grund av tidsförhållandena tillgången på arbetskraft blivit större, torde man kunna förvänta, att skogsföryngringsarbetet kan upptagas och bedrivas i förökad omfattning.»

Detta statsutskottets uttalande år 1921 utvisar att, om förevarande spörsmål redan då var värt särskilt beaktande, detta i ännu högre grad måste anses vara fallet för närvarande, i synnerhet som de för skogsodling och dikning under de senaste åren anvisade beloppen avsevärt nedgått.

Emellertid påkallades i samband med nämnda uttalande icke vidtagande av särskild åtgärd från riksdagens sida. Med hänsyn till den stora betydelse utskottet, såsom ovan nämnts, måste tillmäta denna fråga och då utskottet delar den av revisorerna uttalade uppfattningen om behovet av ytterligare åtgärder för skogsvårdens befrämjande å statens skogsparker, anser utskottet nu att hos Kungl. Maj:t bör göras framställning om närmare utredning i ärendet.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t an-
hålla, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om utredning
av frågan, i vad mån åtgärder genom ökad skogsodling
och skogsföryngring behöva vidtagas för att förebygga
en minskning av statens skogskapital.

*Övriga an-
märkingar.*

13:9) Vad i övrigt blivit av revisorerna anmält och erinrat, har utskottet funnit dels hava medfört åsyftad eller i utsikt ställd rättelse, dels vara av vederbörandes utlåtanden nöjaktigt förklarat, dels ej vara av den vikt, att, oaktat förklaringen ej varit fullt tillfredsställande, någon riksdagens åtgärd bort av förhållandena föranledas, dels slutligen icke hava varit av beskafehet att från utskottets sida påkalla något yttrande; vilket utskottet skolat för riksdagen

anmäla.

Stockholm den 17 april 1925.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar S. H. Kvarnzelius, A. C. Lindblad, Oscar Olsson, O. Bergqvist, J. G. Walles, E. A. Hallin, C. J. G. Swartz, C. I. Asplund, K. E. Andersson i Eliantorp, G. Kobb, J. B. Johansson i Fredrikslund och C. A. Carlsson i Gävle;

från andra kammaren: herrar A. Anderson i Råstock, K. V. Rydén, A. Wiklund, C. R. Jansson i Falun, P. Nilsson i Bonarp, S. Bengtsson i Norup, O. Olsson i Kullenbergstorp, A. Å. Törnqvist i Karlskrona, E. Kristensson i Göteborg, P. M. Olsson i Blädinge, E. Andersson i Prästbol och S. Persson i Fritorp.